

MARIUSZ  
KOWOLL

# FUTBOL

## PONAD WSZYSTKO



HISTORIA PIŁKI KOPANEJ NA GÓRNYM ŚLĄSKU

1939  
-  
1945

## BYTOM. SIERPIEŃ 1942 ROKU

Reprezentacja Niemiec prowadzona przez słynnego Josefa „Seppa” Herbergera przyjeżdża na Górną Śląsk rozegrać - jedyny raz w historii! - mecz międzypaństwowy w roli gospodarza. Na liście powołanych znalazło się dwóch lokalnych matadorów, Ernest Wilimowski oraz Reinhard Schaletzki. W tym samym czasie klub TuS Lipine (pol. Lipiny - mk) szykuje się do podboju rozgrywek pucharowych...

Ta wizyta, oraz dwie kolejne, jakie były udziałem *Nationalmannschaftu* w tamtym czasie, stanowią pretekst do snucia opowieści o losach futbolu na Górnym Śląsku w okresie II wojny światowej: sportowych emocjach, problemach, aferach i ludzkich dramatach.

## POLITYKA

III RZESZA,  
IDEOLOGIA  
I SPORT

## WOJNA

LOSY PIŁKARZY  
BOHATERSTWO I ŚMIERĆ



## GÓRNY ŚLĄSK

FUTBOL I ŻYCIE SPOŁECZNE



*Jestem w stałej korespondencji z Schaletzkiem, Nosskiem, Kubusem i innymi Ślązakami, którzy znajdują się w moim małym kajeciku. Nawet dzisiaj z naszego kursu napisaliśmy kilka kartek [pocztowych - mk]. Niedawno z kolei otrzymałem kolejny list od Schaletzkiego. Jak sam pisze, sporo przeszedł, ale znajduje się w dobrym zdrowiu. Również Nossek, którego spotkał w trakcie wyprawy do Francji, był uczestnikiem ciężkich walk. Ale i on ma się świetnie. Kubus odezwał się z kolei z północnej Francji. Z ich listów wynika, że są dzielnymi i wspaniałymi ludźmi. Nowara, który ma przetrzelone ramię powinien znajdować się w lazarecie w Darmstadt albo we Frankfurcie, zamierzam go niedługo odwiedzić, a jeśli będzie to możliwe zaproszę go na mecz międzynarodowy, który odbędzie się w lipcu we Frankfurcie nad Menem.*

## DLACZEGO KSIĄŻKA JEST WYJĄTKOWA?

### HISTORIE

wstrząsające, zdumiewające, czasami zabawne i... nigdy wcześniej nie opowiedziane

### FUTBOL

w swej naturze emocjonujący, i chociaż wplątany w maszynę wojenną niezmiennie ekscytujący

### ŹRÓDŁA

nigdy wcześniej nie wykorzystane; każdy podany fakt może mieć swój przypis lub archiwalną sygnaturę

A wszystko podane w bardzo przyjaznej czytelnikowi formie

**424 strony**

**11 rozdziałów  
fascynującej  
opowieści**

**+1000 postaci**

**piłkarze, trenerzy,  
działacze, politycy,  
oficerowie...  
...wiele nazwisk Was  
zaskoczy!**

**sprawdź,  
czy to nie blef**



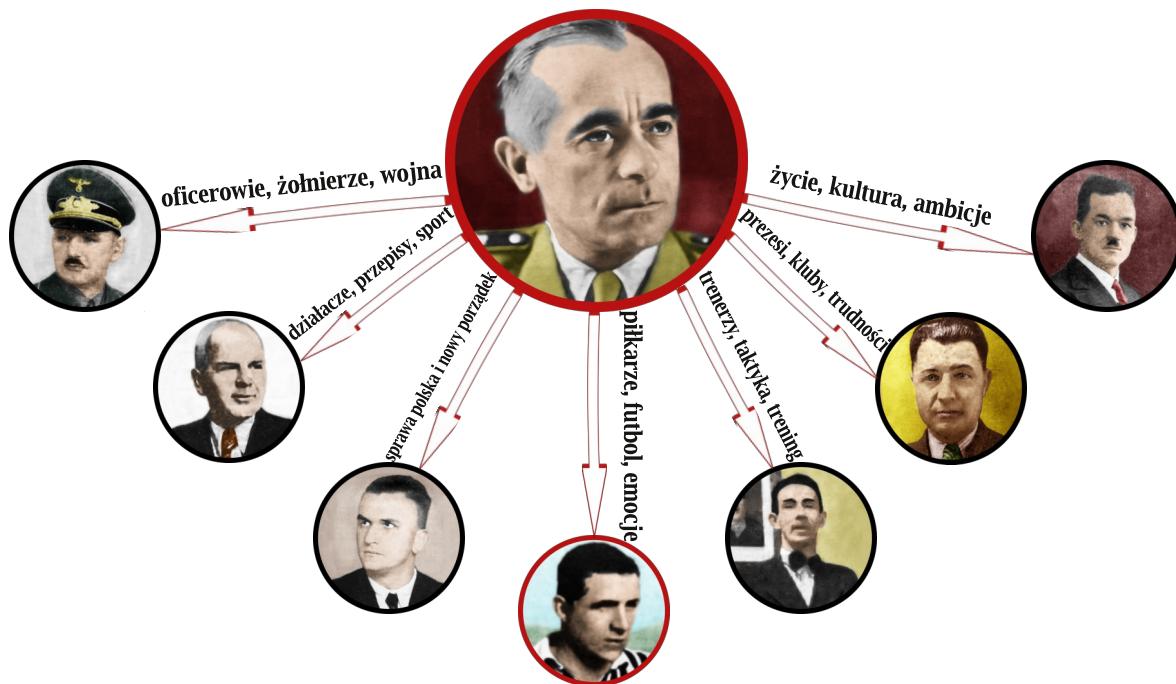
**222 ilustracje**

**zdjęcia, dokumenty,  
mapy, plany...  
...zwyczajnie kawał  
historii**



*Szósty gol padł jakieś pięć minut po regulaminowym czasie gry, kiedy widzowie tłumnie wbiegli już na boisko i przeszkodzili w interwencji bramkarzowi.*

BOHATEROWIE



Bytom, Górny Śląsk, III Rzesza, Europa, Świat...

...i ON

najlepszy piłkarz w historii polskiego,  
a być może i niemieckiego futbolu

## ERNEST WILIMOWSKI

w książce jedyny - bo pierwszy! - wykaz jego meczów  
rozegranych w czasie wojny

152 spotkania: data, rywal, miejsce, rodzaj gry,  
no i liczba wbitych goli



*Jeśli Ślązacy zagrają  
naprawdę lepiej i zwię-  
cięża, to nie będę miał  
nic przeciwko temu.  
Obawiam się tylko,  
że publiczność  
będzie wroga  
wobec mnie.*



Większość książek o historii piłki kopanej skupia się na datach, wylicza mecze, żongluje cyframi, katuje wynikami i tabelami. „Futbol ponad wszystko” jest inna. Zupełnie inna. Co prawda można się z niej dowiedzieć kto w kolejnych latach sięgał po tytuł mistrzowski, są i inne szczegóły rozgrywek, ale silną jej stroną jest coś zupełnie innego: rezygnacja z akademickiej chronologii wydarzeń pozwala poprowadzić czytelnika po istotnych wydarzeniach, poznać nierzadko barwnych bohaterów, zrozumieć problemy i zadziwiające przepisy jakie wówczas obowiązywały, a wszystko to w kontekście politycznym i społecznym, militarnym i kulturowym.

Fabula książki dotyczy nie tylko boiskowych emocji, równie wiele miejsca poświęca osobistym ambicjom, losom konkretnych postaci, zjawiskowości Górnego Śląska, znaczeniu wojny dla społeczności oraz sportu. Liczne cytaty, zdjęcia oraz kopie oryginalnych dokumentów - to efekt blisko 10-letniej pracy. Dzięki niej pierwszy raz opisane zostały dzieje futbolu w tym regionie w czasie II wojny światowej, tragiczne, ekscentryczne, czasami zabawne.

### CZY WIESZ, ŻE...

Wilimowski nie był jedynym Ślązakiem w reprezentacji Niemiec. Poznaj historię Schaletzkiego, Malika, Plenera, Kubusa oraz Nosska

w Auschwitz grano w piłkę, a jeden z klubów nazywał się SS

klub z małych Lipin zagrał w półfinale Pucharu Niemiec

w miejsce polskich klubów powstawały ich niemieckie mutacje

stadion w Bytomiu (obecnie klubu Polonia) powstał... w miejsce stawu

pomimo wojny sporo było afer, przekrętów i bijatyk



*Kiedy w roku 1942 dzięki panu Herbergerowi dostałem urlop z Rosji na jeden z jego kursów, a po jego zakończeniu miałem ponownie wrócić na front, tylko jemu mogę zawdzięczać, że rozkaz został cofnięty.*

*Jestem mu wdzięczny, że mogłem pozostać w rodzinnych stronach do 1944 roku. Nie byłem jedynym; wielu zawodnikom pomógł pozostać w domu.*



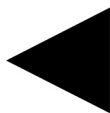
WWW



## Mariusz Kowoll

dawniej blog Pogrnicza oraz serwis naTemat; rozpalony historią futbolu porzuciłem blogosferę bez pamięci oddając się badaniom dziejów piłki nożnej na Górnym Śląsku; w wolnych chwilach uwielbiam dobrą książkę, film, muzykę, piwo, ale nade wszystko spędzać czas z przyjaciółmi.

TU MNIE ZNAJDZIESZ



### KONFERENCJE

- Muzeum Miejskie w Zabrze: „Dzieje zabrzańskie piłki nożnej w okresie II Wojny Światowej na przykładzie czołowych klubów”, 09.09.2014
- Muzeum Miejskie w Zabrze: „Górnoślązacy w polskiej i niemieckiej reprezentacji narodowej w piłce nożnej do roku 1945”, wykład do wystawy, 22.01.2015
- Muzeum Miejskie w Zabrze: „Piłka nożna w Zabrzu w okresie III Rzeszy Niemieckiej”, 24.10.2016
- Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz organizacja „Nie wieder”: „Piłka nożna na Górnym Śląsku i jej legenda - Ernest Wilimowski”, Katowice, 17.11.2016
- Instytut Pamięci Narodowej w Katowicach: „Dzieje piłkarstwa górnośląskiego w latach 1939-1945”, 20.05.2017

### PUBLIKACJE

- Preußen Hindenburg 1910 e.V. W: „Kroniki Miasta Zabrze. Rocznik Muzeum Miejskiego w Zabrzu”, nr 8 (2016), str. 117-168
- Piłka tylko dla Polaków. W: „Fabryka Silesia”, nr 1 (2017), str. 36-39

### WYWIADY

- Nasi piłkarze grają dziś z SS Auschwitz - niezwykła opowieść o futbolu w czasach II wojny światowej. Wywiad przeprowadził Paweł Czado. „Gazeta Wyborcza”. Dodatek katowicki, 06.09.2013, str. 6-7



jeśli książka znajdzie spore grono czytelników, w planach jest spisania kolejnych jej rozdziałów - liczących co najmniej kilkanaście tomów - zaczynając od lat 1933-1939. Wówczas również działy się nieprawdopodobne historie!!!



*Ciągłe czytamy o sobie, że mamy „ogromne szczęście” mając do dyspozycji niemal całkowicie odpowiedni skład. Gdyby ludzie wiedzieli ile wysiłku i pracy kosztuje zestawienie dobrej drużyny każdej niedzieli, nie krzywiliby tak gęby, na brak tego czy innego zawodnika.*



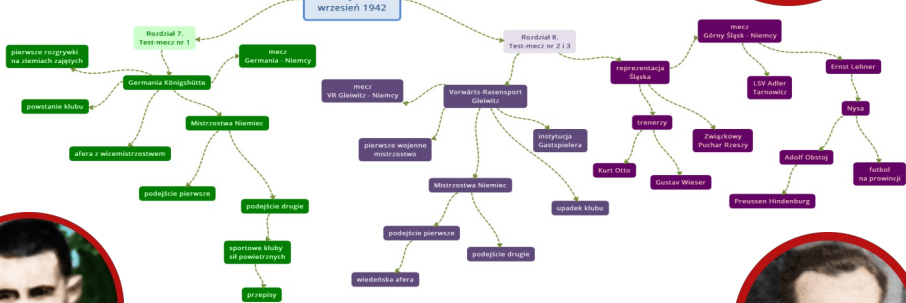
STRUKTURA KSIĄZKI

Część pierwsza



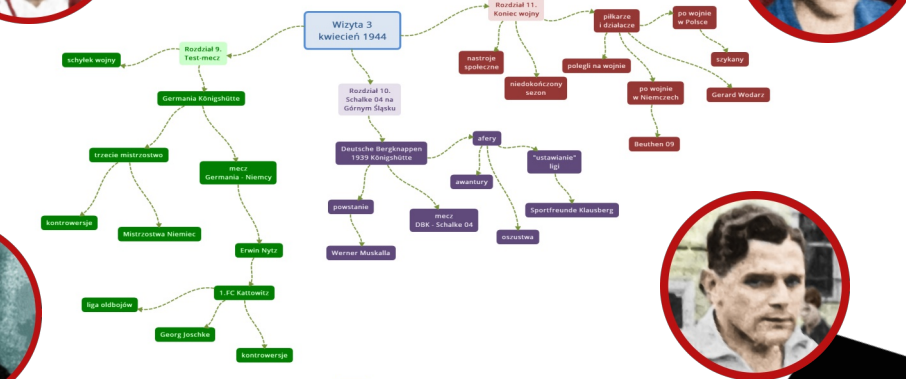
Część druga

Wizyta 2 wrzesień 1942

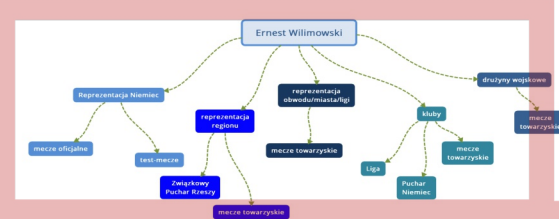


Część trzecia

Wizyta 3 kwiecień 1944



Aneks



65 zł